

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 25 lipca 2016 r.

Pozycja 456

POSTANOWIENIE

z dnia 19 lipca 2016 r.

Sygn. akt Ts 37/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Małgorzata Pyziak-Szafnicka – przewodniczący i sprawozdawca
Andrzej Rzepliński
Piotr Tuleja,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej Spółdzielni Mieszkaniowej w B. w sprawie zgodności:

- 1) art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116, ze zm.),
- 2) art. 17¹⁴ ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116, ze zm.) z:
art. 31 ust. 3 oraz art. 64 ust. 2 i 3 w zw. z art. 21 ust. 2, a także art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 9 lutego 2016 r. (data nadania) Spółdzielnia Mieszkaniowa w B. (dalej: skarżąca, Spółdzielnia) zakwestionowała zgodność z art. 31 ust. 3 oraz art. 64 ust. 2 i 3 w zw. z art. 21 ust. 2, a także art. 2 Konstytucji: po pierwsze, art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U.2003.119.1116, ze zm.; dalej: usm, ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych) „w zakresie, w jakim zobowiązuje spółdzielnię do zawarcia umowy przeniesienia własności lokalu po dokonaniu przez członka spółdzielni wyłącznie spłat, o których mowa w pkt 1 i 2 tego przepisu”; po drugie, art. 17¹⁴ ust. 1 usm „w zakresie, w jakim zobowiązuje spółdzielnię do zawarcia umowy przeniesienia własności lokalu po dokonaniu przez członka spółdzielni lub osobę niebędącą członkiem spółdzielni wyłącznie spłat, o których mowa w pkt 1 i 2 tego przepisu”.

Skargę konstytucyjną złożono na tle następującego stanu faktycznego. W okresie od kwietnia do czerwca 2007 r. w jednym z budynków stanowiących współwłasność Spółdzielni wykonywano prace remontowe polegające na dociepleniu elewacji jego ścian zewnętrznych. Koszt remontu, który zakończył się 23 lipca 2007 r., częściowo pokryła ona z funduszu modernizacyjnego. Na podstawie uchwał jej organów w dalszych kosztach z tytułu

modernizacji partycypować miały osoby, na rzecz których ustanowiono odrębną własność lokalu, proporcjonalnie do przypadających im udziałów w nieruchomości wspólnej.

Pozwanej przez Spółdzielnię W.Ś., która jest jej członkiem, w okresie wykonywania prac z zakresu termomodernizacji przysługiwało spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego. Uiszczała ona stosowne opłaty przewidziane w uchwałach Spółdzielni. Skarżąca zawarła z pozwaną 29 lipca 2011 r. umowę ustanowienia na jej rzecz odrębnej własności zajmowanego przez nią lokalu mieszkalnego. Tym samym przeniosła ona na nią własność lokalu wraz z przypadającym jej udziałem w nieruchomości wspólnej.

W związku z dokonaniem przekształcenia prawa do lokalu znajdującego się w budynku, w którym wykonano prace modernizacyjne, skarżąca wystąpiła z powództwem w postępowaniu upominawczym przeciwko pozwanej, wnosząc o zasądzenie od niej kwoty 8928,85 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zwrotu kosztów postępowania. Swoje roszczenie oparła ona na twierdzeniu, że z prawem odrębnej własności lokalu związany jest obowiązek uiszczenia części kosztów modernizacji przeprowadzonej w 2007 r. proporcjonalnie do udziału we własności nieruchomości.

Nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym uwzględniający w całości żądanie będące przedmiotem pozwu został wydany 19 lutego 2013 r. Pozwana wniosła sprzeciw od tego nakazu, wskazując m.in. że w treści aktu notarialnego brak jest wzmianki o zadłużeniu dochodzonym pozwem, związanym z odrębną własnością jej lokalu.

Sąd Rejonowy w B. wyrokiem z kwietnia 2015 r. zasądził na rzecz skarżącej kwotę 8271,40 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 31 stycznia 2013 r., umorzył postępowanie w pozostałej części oraz zasądził od pozwanej zwrot kosztów postępowania i kosztów zastępstwa procesowego. Uznał, że w sprawie znajdują zastosowanie przepisy ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych w brzmieniu obowiązującym w dacie poczynienia nakładów na modernizację budynku. W związku z tym powołał się na art. 17¹⁴ ust. 1 usm w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 lipca 2007 r., wskazując przy tym, że powyższa norma oraz treść uchwał organów Spółdzielni przesądzały o obowiązku partycypowania przez pozwaną w kosztach termomodernizacji. Sąd ten podniósł także, że po 31 lipca 2007 r. niemożliwe było uzależnienie ustanowienia prawa odrębnej własności lokalu od spłaty kosztów termomodernizacji, dlatego zastrzeżenie co do zadłużenia z tego tytułu nie mogło znaleźć się w treści aktu notarialnego. Okoliczność ta nie decydowała jednak – jego zdaniem – o istnieniu zobowiązania.

Pozwana wniosła apelację od tego wyroku. Sąd Okręgowy w K. (dalej: Sąd Okręgowy w K.) po jej rozpoznaniu wyrokiem z września 2015 r. zmienił zaskarżone orzeczenie, oddalając powództwo skarżącej w całości. Uzasadniając go, wskazał, że sąd pierwszej instancji nieprawidłowo zastosował przepisy prawa materialnego, błędnie przyjmując, że do oceny zasadności pozwu odpowiednie są przepisy ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych w brzmieniu obowiązującym w chwili przeprowadzenia remontu. W jego ocenie podstawą do ustalenia zobowiązania pozwanej w tym zakresie są przepisy obowiązujące w chwili ustanowienia prawa odrębnej własności lokalu, co nastąpiło 29 lipca 2011 r., tj. art. 17¹⁴ ust. 1 usm w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U.125.873; dalej: ustawa nowelizująca z 2007 r.). Jego treść zaś wówczas, jak podkreślił, nie dawała podstaw do obciążenia pozwanej dochodzonymi należnościami, gdyż beneficjenci własnościowego prawa do lokalu zostali zwolnieni z partycypacji w kosztach modernizacji i remontów budynków spółdzielczych.

Wyrok Sądu Okręgowego w K. został doręczony pełnomocnikowi skarżącej 9 listopada 2015 r.

Skarżąca kwestionuje w skardze konstytucyjnej zgodność z art. 31 ust. 3 oraz art. 64 ust. 2 i 3 w zw. z art. 21 ust. 2, a także art. 2 Konstytucji art. 17¹⁴ ust. 1 usm w zakresie, w jakim przepis ten nakłada na spółdzielnię obowiązek zawarcia umowy przeniesienia własności lokalu po dokonaniu przez członka spółdzielni lub osobę niebędącą członkiem spółdzielni wyłącznie spłat przypadających na ten lokal części zobowiązań spółdzielni związanych z budową, w tym w szczególności odpowiedniej części zadłużenia kredytowego spółdzielni wraz z odsetkami, oraz po uiszczeniu opłat przewidzianych w statucie spółdzielni oraz pokryciu kosztów związanych z eksploatacją i utrzymaniem nieruchomości w częściach przypadających na przysługujące im lokale, a także eksploatacją i utrzymaniem nieruchomości stanowiących mienie spółdzielni.

Zdaniem Spółdzielni zaskarżona regulacja godzi w istotę należnego jej prawa własności. Jest to spowodowane tym, jak utrzymuje, że nakłada ona obowiązek przeniesienia własności lokalu mieszkalnego bez zapewnienia ekwiwalentnego świadczenia ze strony osoby, na rzecz której własność jest przenoszona. Wskazuje w związku z tym, że kwota uzyskana z tytułu spłaty części zobowiązań spółdzielni związanych z budową oraz pokrycia kosztów związanych z eksploatacją i utrzymaniem nieruchomości nie odpowiada wartości rynkowej lokalu. Sama zaś procedura ustanowienia odrębnej własności przeprowadzana jest w jej ocenie pod przymusem, gdyż organy spółdzielni mieszkaniowej nie mają możliwości oponowania przeciwko takiemu przekształceniu prawa własności, które dokonywane jest na jednostronnie określonych warunkach. Spółdzielnia podkreśla także, że zakwestionowany przepis prowadzi do naruszenia sensu i istoty prawa własności spółdzielni, które powinno być objęte identyczną ochroną prawną jak własność państwowa, komunalna czy własność osób fizycznych. W jej przekonaniu brak jest podstaw do przyjęcia, że przysługujący jej majątek jako spółdzielni ze względu na jej formę prawną korzysta ze słabszej ochrony prawnej.

Skarżąca podnosi nadto, że ustanowienie prawa własności odrębnego lokalu nie wynika z autonomicznej, niezależnej decyzji jej organów, pomimo zagwarantowanej jej przez ustawę zasadniczą swobody dysponowania mieniem. Według niej do wywłaszczenia na podstawie art. 17¹⁴ ust. 1 usm dochodzi bez spełnienia wymogu określonego w art. 21 ust. 2 Konstytucji, tj. bez słusznego wynagrodzenia, świadczenie uzyskiwane przez nią w zamian za ustanowienie odrębnej własności lokalu nie może zostać bowiem uznane za ekwiwalentne.

W opinii skarżącej wprowadzone przez zaskarżony przepis ograniczenie prawa własności nie znajduje także uzasadnienia w treści art. 31 ust. 3 Konstytucji. Jedynym z wymogów, które spełnia – jej zdaniem – zakwestionowana regulacja, jest wymóg wprowadzenia przedmiotowego ograniczenia w ustawowej formie. Jak zauważa, ustawodawca nie wskazał przy tym, jakie przesłanki przemawiały za ograniczeniem prawa własności spółdzielni, nie można zaś przyjąć, że może ono służyć ochronie bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, ochronie środowiska, zdrowia czy moralności publicznej czy ochronie wolności i praw innych osób. Podnosi ona również, że art. 17¹⁴ ust. 1 usm prowadzi do wyodrębnienia dwóch grup członków spółdzielni o zróżnicowanej sytuacji prawnej.

Skarżąca utrzymuje także, że zaskarżony przepis godzi w zasadę przyzwoitej legislacji oraz zasadę ochrony zaufania obywateli do państwa i pewności prawa. Jego treść – jak przypomina – została zmieniona ustawą z 18 grudnia 2009 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U.223.1779; dalej: ustawa nowelizująca z 2009 r.) w związku z obowiązkiem wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 17 grudnia 2008 r. w sprawie P 16/08 (OTK ZU nr 10/A/2008, poz. 181). W jej przekonaniu działanie ustawodawcy miało jednak w tym zakresie charakter jedynie pozorny, gdyż w miejsce normy uznanej za niezgodną z ustawą zasadniczą wprowadził on normę w zasadzie tożsamą, zachowując dotychczasowe zasady ustanawiania odrębnej własności lokalu.

Ponadto Spółdzielnia kwestionuje konstytucyjność art. 12 ust. 1 usm zasadniczo powtarzając na uzasadnienie swej oceny w tym względzie argumenty sformułowane w odniesieniu do art. 17¹⁴ ust. 1 usm Twierdzi, że zaskarżony przepis nakłada na spółdzielnię obowiązek zawarcia z członkiem spółdzielni, któremu przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu, umowy przeniesienia własności po dokonaniu określonych spłat, co prowadzi do naruszenia istoty jej prawa własności i nieuzasadnionego osłabienia jego ochrony. Naruszenie to uznaje za nieproporcjonalne do celu, jaki ustawodawca zamierzał osiągnąć.

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 8 marca 2016 r. pełnomocnika skarżącej wezwano do: wyjaśnienia, czy przedmiotem skargi jest art. 17¹⁴ ust. 1 usm w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą z 2007 r. czy art. 17¹⁴ ust. 1 usm w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą z 2009 r.; wykazania, że przepis, będący przedmiotem skargi stanowił podstawę ostatecznego orzeczenia wydanego w sprawie skarżącej; w wypadku wskazania, że przedmiotem skargi jest art. 17¹⁴ ust. 1 usm w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą z 2007 r., wykazania, że wydanie orzeczenia jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw skarżącej; doręczenia pełnomocnictwa szczególnego.

W piśmie z 21 marca 2016 r. (data nadania) skarżąca sprecyzowała, że przedmiotem skargi jest art. 17¹⁴ ust. 1 usm w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą z 2007 r. Zwróciła uwagę na treść uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego w K., w którym powołał się on na przepis w tym właśnie brzmieniu. Wobec utraty mocy obowiązującej przez przepis, który w ocenie skarżącej stanowił podstawę ostatecznego orzeczenia wydanego w jej sprawie, podniosła, że wydanie orzeczenia Trybunału jest konieczne ze względu na ochronę jej wolności i praw wyrażonych w powołanych przez nią wzorcach kontroli. Wskazała także, że jako spółdzielnia jest obowiązana chronić własność i inne prawa majątkowe swoich członków, tymczasem zakwestionowane przepisy wkraczają w istotę prawa własności, która przysługuje spółdzielni oraz jej członkom. W ramach wykonania zarządzenia sędziego Trybunału skarżąca przedłożyła także pełnomocnictwo szczególne.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Skarga konstytucyjna jest nadzwyczajnym środkiem ochrony konstytucyjnych wolności lub praw, którego rozpatrzenie uwarunkowane zostało spełnieniem przesłanek wynikających zarówno z art. 79 ust. 1 Konstytucji, jak i z przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.2016.293; dalej: ustawa o TK). Zgodnie z art. 77 ust. 1 w związku z art. 81 ust. 1 *in fine* ustawy o TK skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał Konstytucyjny bada, czy w sprawie nie zachodzą przesłanki odmowy nadania jej dalszego biegu, o których mowa w art. 77 ust. 3 ustawy o TK.

2. W pierwszej kolejności Trybunał postanowił odnieść się do zarzutu niezgodności art. 12 ust. 1 usm z art. 31 ust. 3 oraz art. 64 ust. 2 i 3 w zw. z art. 21 ust. 2 i art. 2 Konstytucji.

2.1. Trybunał przypomina, że w procedurze inicjowanej skargą konstytucyjną przedmiotem badania może być jedynie norma, na podstawie której wydane zostało orzeczenie lub decyzja naruszające konstytucyjne wolności i prawa (postanowienia TK z: 5 stycznia 2001 r., sprawa Ts 83/00, OTK ZU nr 4/2001, poz. 91; 18 kwietnia 2005 r., sprawa Ts 176/04, OTK ZU nr 3/B/2005, poz. 134; 13 listopada 2007 r., sprawa SK 40/06, OTK ZU nr 10/A/2007, poz. 137). Treść art. 79 ust. 1 Konstytucji nie gwarantuje możliwości

kwestionowania każdego przepisu kształtującego sytuację prawną skarżącego, ale jedynie takiego, który stanowił podstawę normatywną orzeczenia wydanego w jego sprawie. Skarga konstytucyjna nie może bowiem zmierzać do inicjowania postępowania o charakterze abstrakcyjnym (postanowienie z 6 lipca 2005 r., sprawa SK 25/03, OTK ZU nr 7/A/2005, poz. 83). Na skutek jej wniesienia możliwa jest kontrola jedynie regulacji, która znalazła faktyczne zastosowanie przy orzekaniu (zob. np. wyrok TK z 29 kwietnia 2008 r., sprawa SK 11/07, OTK ZU nr 3/A/2008, poz. 47 oraz postanowienia TK z: 21 października 2003 r., sprawa SK 41/02, OTK ZU nr 8/A/2003, poz. 89 i 14 grudnia 2004 r., sprawa SK 29/03, OTK ZU nr 11/A/2004, poz. 124;). Ponadto z art. 65 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK wynika jednoznacznie, że na skarżącym ciąży obowiązek określenia przedmiotu kontroli, czyli przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekły ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo obowiązkach określonych w ustawie zasadniczej i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją.

2.2. Po zbadaniu zagadnienia istnienia związku między przedmiotem zaskarżenia a ostatecznym orzeczeniem wydanym w sprawie skarżącej Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że art. 12 ust. 1 usm nie stanowił podstawy wyroku Sądu Okręgowego w K. Przepis ten nie miał bowiem wpływu na kształt ostatecznego rozstrzygnięcia o konstytucyjnych wolnościach i prawach Spółdzielni.

2.3. Trybunał zwraca uwagę na to, że pozwanej przez skarżącą przysługiwało spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego przekształcone w drodze umowy z nią zawartej w prawo odrębnej własności lokalu. W myśl zaś art. 12 ust. 1 usm członek spółdzielni, któremu przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego, po dokonaniu określonych w tym przepisie opłat może domagać się zawarcia umowy przeniesienia na niego własności lokalu. Ze względu na charakter prawa, które podlegało przekształceniu, art. 12 ust. 1 usm – jak podkreśla Trybunał – nie mógł zatem determinować treści ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie skarżącej.

2.4. Biorąc powyższe pod uwagę, Trybunał uznaje, że zaskarżony art. 12 ust. 1 usm nie odpowiada kwalifikacji, o której mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 65 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK. W konsekwencji stwierdza, że niniejsza skarga konstytucyjna w istocie zawiera żądanie dokonania abstrakcyjnej kontroli zgodności z ustawą zasadniczą kwestionowanego w niej przepisu ustawy. Powyższe ustalenie przesądza o niespełnieniu przez badaną skargę w tym zakresie wymogów formalnych.

3. Przechodząc do oceny zarzutu niekonstytucyjności art. 17¹⁴ ust. 1 usm, Trybunał wskazuje, że również w tym zakresie nie jest możliwe przekazanie analizowanej skargi do merytorycznej kontroli. Artykuł 17¹⁴ ust. 1 usm w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą z 2007 r. był już bowiem przedmiotem rozstrzygnięcia Trybunału z 17 grudnia 2008 r. w sprawie P 16/08 (OTK ZU nr 10/A/2008, poz. 181), co podnosi również skarżąca. W wyroku tym Trybunał uznał, że przepis ten w zakresie, w jakim zobowiązuje spółdzielnię do zawarcia umowy przeniesienia własności lokalu po dokonaniu przez członka spółdzielni lub osobę niebędącą członkiem spółdzielni wyłącznie spłat, o których mowa w pkt 1 i 2 tego przepisu, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 i 3 w zw. z art. 21 ust. 2 Konstytucji. Stwierdzenie niekonstytucyjności art. 17¹⁴ ust. 1 usm w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą z 2007 r. oznacza, że w niniejszej sprawie występuje przesłanka zbędności orzekania, co zgodnie z art. 77 ust. 3 pkt 4 ustawy o TK stanowi podstawę odmowy nadania dalszego biegu skardze.

4. Jedynie na marginesie Trybunał postanowił odnieść się do zarzutu niezgodności kwestionowanych w skardze regulacji z zasadą przyzwoitej legislacji oraz zasady ochrony zaufania obywateli do państwa i pewności prawa (art. 2 Konstytucji), których naruszenie skarżąca upatruje w wadliwym jej zdaniem wykonaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 17 grudnia 2008 r. w sprawie P 16/08. Trybunał przypomina, że art. 2 Konstytucji nie może być samoistną podstawą skargi konstytucyjnej, gdyż wyznacza jedynie standard kreowania przez ustawodawcę wolności i praw, nie wprowadzając jednocześnie konkretnej wolności czy konkretnego prawa (zob. np. wyroki TK z: 30 maja 2007 r., SK 68/06, OTK ZU nr 6/A/2007, poz. 53 oraz 10 lipca 2007 r., SK 50/06, OTK ZU nr 7/A/2007, poz. 75). Ponadto wskazuje, że zarzut skarżącej odnosi się do normy wprowadzonej ustawą nowelizującą z 2009 r., a zatem nieobjętej zakresem zaskarżenia w badanej sprawie, tym samym rozpoznanie go jest niedopuszczalne. Nadto Trybunał zwraca uwagę na to, że kwestia wykonywania orzeczeń Trybunału znajduje się poza zakresem jego kognicji.

5. W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.